

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן רבנו הגראי"ל שטיינמן שליט"א
 מספריו הק' ומכתבי תלמידים

פניני הפרשה

השאלה היא האם מסירות נפש שלא עבד עבודה זרה זה כלום? בודאי שלא, אבל אנו רואים, בחז"ל שאברהם מגייר את האנשים, שרה מגיירת את הנשים, היכן הם כולם, איפה נמצאים כל הגרים? חוץ מאברהם אבינו ומשפחתו ובניו אחריו יצחק יעקב, איפה נמצאים כל הגרים, האם יש מישהו שמתייחס למשפחות ההם? אין, למה? כי הם לא ידעו את הסוד של חינוך, הם הסתפקו בזה שהיו בעצמם טובים, אבל לא חינוכו להמשך לדורות הבאים, ובאמת לא נשאר שום זכר מהם, כי לא היה למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', זה העיקר. ומזה יצא כל הכלל ישראל, ומתן תורה, הכל יצא רק דרך זה, כל האחרים הם בסדר, אברהם מגייר את האנשים, אבל מה נהיה מהם בורות אחרים, כלום! שרה מגיירת את הנשים, אבל מה הלאה, כלום, כי אם אין חינוך, אין כלום. כלל ישראל בנוי על חינוך.

עונש המלאכים

מהר המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר" [וירא י"ט כ"ב]

וברש"י זהו עונשן של מלאכים, על שאמרו כי משחיתים אנחנו, ותלו הדבר בעצמן, לפיכך לא זזו משם עד שהזקוק לומר שאין הדבר ברשותן. ויש להעיר, דהא ידועה פלוגתת הר"מ והטור האם השליח יכול לעשות שליחותו כשנשתטה המשלח, וביארו האחרונים, (עיין או"ש פ"ב גירושין הל"ט"ו ועוד) דפליגי האם שליח פועל עם כוחות של עצמו, ולכן גם אם המשלח נשתטה יכול השליח לעשות שליחותו, או להשליח פועל עם כוחות המשלח, וכשנשתטה המשלח, אין השליח יכול לעשות שליחותו. ולפי שיטת הר"מ, דבנשתטה המשלח הגט כשר, א"כ מהי הטענה על המלאכים שאמרו כי משחיתים אנחנו, והרי מלאך שליח הוא, ושליח כשמקבל שליחות פועל הוא בכוחות עצמו, ושפיר קאמרי המלאכים משחיתים אנחנו.

ותירץ לי הגראי"ל שליט"א דשאני מלאך, דאין הוא כאדם, דלאדם יש כוחות עצמיים, ויש לו בחירה, וכשמקבל שליחות שפיר שייך לומר דפועל הוא עם כוחות של עצמו. אבל מלאך אין לו שום כח עצמי, ואין לו בחירה, וכל מציאותו הוא רק שליחותו עבור המשלח, ואין המלאכים יכולים לומר משחיתים אנחנו עכ"ד (נאות אפרים ס"ד).

תינוק מסדום

ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. [וירא יח, כג]

כתב המג"א (סי' רפ"ח סקי"ד) בשם מוה"ר יוסף, דמותר להתפלל בשבת על המקשה לילד כיון שהתינוק הוא עדין צדיק ללא חטא ויכול להכריע את העולם לכף זכות, והנה קודם הפיכת סדום ביקש אברהם מלפני ה' אולי יש ארבעים צדיקים בכל העיר, ולפ"ד המג"א מה צריך לזה וכי לא היה תינוקות בסדום, אלא מוכרח מזה דבסדום שחינכו מקטנות לרע הרי מיד כשנולד התינוק עומד לגדול 'סדומניק' איש סדום ומעיקרא הוא רשע ואינו יכול להכריע לכף זכות (צוף יהונתן עמי כ"ג, וע"ע באילת השחר כאן יח, כח שביאר באופ"א).

מסירות נפש

שח הגאון רבי צבי אייזנשטיין שליט"א: שמעתי דבר נפלא מאוד ממרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א דכתיב בפרשת וירא, יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ, ואקחה פת לחם, ואח"כ כתיב ואל הבקר רץ אברהם, ויוקח בן בקר רך וטוב, ויתן אל הנער. ומבואר בגמ' ב"מ דף פ"ו ע"ב כל מה שאברהם אבינו עשה בעצמו, צאצאיו קיבלו שכר מהקב"ה בעצמו, כל מה שעשה ע"י שליח, גם העזרה של הקב"ה היתה ע"י שליח, אל הבקר רץ אברהם, ע"כ בניו זכו במדבר לשליו, והשליו היה רוח יצא מאת ה', והביאה את השליו בלי שליחים, ובשביל שהביא חמאה וחלב זכו בניו למן, ובשביל שעמד עליהם זכו לענו, וכל זה ע"י הקב"ה עצמו, אבל מכיון שאמר יוקח נא מעט מים זכו אמנם למים, אבל רק ע"י שליח, והוא משה רבנו שהוצרך להכות בצור שיצא מים, ולא יצא מים מעצמו.

והקשה הגאון שליט"א, א"כ הבנים דור המדבר, שלהם עומד הקב"ה לתת את התורה, כל מה שהיה להם לאכול ולשתות, היה מכח החסד שאברהם אבינו עשה, ואילו אברהם אבינו ביום השלישי למילתו היה מחליט, "הרי היום הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה והיום אין אורחים, ואני ביום השלישי למילתי" א"כ אני פטור ממעשה חסד, בלי ספק שאם היה עושה כך, אזי דור המדבר לא היה להם לאכול ולשתות, ולא היה מקבלי תורה, ולא כל תכלית העולם, א"כ ק' כל מה שזכו דור המדבר שיהיה להם מה לאכול ולשתות וכד' רק בשביל החסד שעשה ביום זה, וכי לאן נעלמו כל החסדים של אברהם אבינו עמוד החסד ובניו, ולא היו זוכים לא למן לא לשליו לא למים ולא היה להם מה לאכול, רק בגלל היום הזה. ותירץ שהרי המן, השליו, והמים, וכל ניסי המדבר היו למעלה מדרך הטבע, וכדי לזכות להנהגה למעלה מן הטבע, צריך מעשה חסד למעלה מן הטבע, כי אצל אברהם אבינו החסד שעשה כל החיים זה היה הטבע שלו, וזה עדיין לא מספיק, שבשביל זה דור המדבר יזכה למן, שליו, ומים ולקבל את התורה, ולהינס לארץ ישראל צריך משהו למעלה מדרך הטבע, ולכן רק באותו יום שלישי למילתו שהיה אנוס ופועל למעלה מן הטבע יכל לגרום שיזכו ישראל בכל זה (ס' מספד גדול עמי תק"ה, וע"ע אילת השחר כאן י"ח, א).

מעלת החינוך

מרגלא בפיו דרבנו שליט"א בדרשות בעניני חינוך לומר: מצינו אצל אברהם אבינו, התורה אומרת אמר ואברהם היו יהיה לגוי גדול וגו', כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו. התורה לא אומרת שום דבר אחר, על אברהם אבינו שהלך וצעק שיש רק הקב"ה בעולם, אין אילים, כל האילים הם כלום, עד כדי כך שנמרוד שהיה המלך במדינה ההיא, זרק אותו לכבשן האש, והאש היתה כל כך נורא, שאפילו מי שזרק אותו והתקרב לכבשן נשרף, ואותו זרקו ולא קרה לו שום דבר, בכל זאת לא כתוב מפני שמסר נפש על זה, רק למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'.

פניה ובקשה

כל מי שיש ברשותו מכתבים מרבנו שליט"א שעדיין לא נתפרסמו עד עתה בספרים או בעיתונים בין בעניני ציבור בין מכתבים לאנשים פרטיים

בכל נושא שהוא, יואיל לשלוח העתק אלינו - למערכת keailtarog@gmail.com

או לפקס 036162911 או בת. ד. 5397 ירושלים או לטל 0527680034

וזכות הרבים תלויה בו

לעילוי נשמת ר' משה בן מכלוף ולאח

גדר קרבן דיצחק

הנה בגמ' בזבחים צ"ז, ב איתא ועולה גופה מנלן [דבעינן כלין] וכו', והתם עולה הוא דכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו. והקשה בחידושי חתם סופר בחולין (דף ט"ז א) למה הביאה הגמ' פסוק זה דמיירי בשחיטת האיל, ולא את הפסוק הראשון שנאמר לאברהם אבינו והעלהו לעולה, וע"ז נאמר דלקח את המאכלת, וכן הובא שהקשו למרן הגרי"ז זצ"ל. ותיירץ דממה שלקח את המאכלת לשחוט את יצחק, אי אפשר ללמוד לקרבנות בהמה, דדילמא עולת אדם שאני, להכי מייתי דהאיל הי' נקרא עולה ועשהו תחת בנו דהיינו ככל מה שרצה לעשות בבנו ונמצא דשחט את האיל במאכלת, ומזה נלמד לכל הקרבנות דטעונין כלי.

אך יש להעיר ע"ז, דבאמת מנין ידע אברהם לחדש דעולת אדם טעונה כלי, כיון שנאמר לו דבר חדש להקריב אדם, וע"כ דכל דיני קרבן ידע ממה שהיו בני נח מקריבין קרבן, כמו שהקריבו אדם הראשון ונח, ולמד מזה גם לעולת אדם, וא"כ מה שלקח מאכלת זה משום שלמד כן מקרבנות בהמה, והאיך הי' יכול לחדש דין חדש דבעולת אדם יעשו באופן שונה, ממה שנהגו עד עכשיו בקרבנות.

ויש לומר באופן אחר, דודאי יש חילוק בין קרבן שהי' הוראת שעה ע"י נביא, דממנו אין ללמוד דין תורה, כיון דלא הי' זה דין קרבן כדין תורה, אלא כקרבן שעל פי נביא, משא"כ בהאיל שזה קרבן שנוהג גם לדורות, וזה קרבן מדין תורה, ולא מדין נביא, מזה אפשר ללמוד, וזה יש לפרש שהיתה קושית הגמ' והתם עולה היא, היינו מנין לנו לדרוש כן מעקידת יצחק וע"ז משני דכתיב ויעלהו וגו'.

והנה הק' מרן הגרי"ז למה עשה אברהם אבינו הפשט לאיל, הרי קרבנות בני נח אינן טעונין הפשט. ואמר מרן ר"ז זצ"ל דהיה לזה דין קרבנות ישראל והי' חייב בהפשט, והביא רא"י ממש"כ תוס' בנדרים י' ע"ב דהמתפיס באילו של אברהם הוי מתפיס בדבר הנדור.

ויש לעיין בראיות שהביא, דממה ששייך לעשות הפשט, יש לומר כיון שקיימו האבות גם מה שלא נצטוו, אין קושיא למה עשה הפשט, דאפי' שאינו צריך מ"מ רצה לקיים מצות הפשט, ומה ששייך להתפיס בקרבן שנדר אברהם אבינו, יש לומר משום דאפילו מה שנדר בן נח קרבן מקרי דבר הנדור, דהא מבואר נדרים י"ב ע"ב דהמתפיס בשלמים לפני זריקה מקרי דבר הנדור אע"פ שאין מעילה בזה, וכן נראה דאם יתפיס בקרקע שנדר ישראל להקדש מקרי דבר הנדור, אע"פ שאין בו מעילה, מ"מ חל איזה דין נדר על הקרבן. ועי' תוס' ב"ק י"ב ע"ב דפשיטא דקרקע כיון ששייכת להקדש אע"פ שאין בה מעילה, מ"מ מקרי ממון גבוה, וא"כ זה נקרא דבר הנדור, וה"נ קרבן שהקדישו בן נח מקרי דבר הנדור, דאל"כ נמצא דאם הקדיש קרבן לא חל כלום בהקדישו, וכי נימא דלא יצטרך להקדיש כלל ויקח בהמה ויעשה בה הקרבה בלי שיאמר, או שיחשוב עלי' להיות קרבן וזה לא מסתבר, וע"כ חל חלות דין על ידי הקדשתו.

והנה בע"ז דף ה' ב' מבואר דאם בן נח הקדיש קרבן מחוסר אבר, כיון דנודרים נדרים אמרי' ליה דיביא שלם, ותמה בגליון הש"ס דלמה חייב קרבן אחר, וקושייתו רק למה צריך להביא אחר, אבל גם לסברת הגרע"א בקושייתו, מ"מ חל משהו על הקרבן בהקדישו וישראל אסור לאכול הקרבן שהקדיש הבן נח, רק לא חייב מעילה, ושפיר נקרא דבר הנדור כשמתפיס בקרבן שהקדיש בן נח (אילת השחר זבחים צ"ז, ב).

זריזות דאברהם

בתוס' שם בזבחים כ' זריזותיה דאברהם קמ"ל שלא סמך על מה שימצא צור וקנה מחובר, לכאן א"צ זריזות לזה דלמה יסמוך על זה שימצא צור מחובר שראוי לשחיטה, הרי צריך שיהי' בצואר כאורך הצואר הראוי לשחוט, שהוא מחודד בלי פגימות, וזה דבר דלא שכיח כלל.

וגם לכאורה הי' אסור לו שלא להכין דבר הראוי לשחיטה, על סמך שבדאי ימצא צור או קנה שם ואין זה רק זריזות, אלא מדינא ממש. ויש לעיין אם יש לחלק בין מצוה שנאמרה בתורה לציבור, שכל א' יעשה זה וע"ז יש לנו כללים איך ללמוד מזה, כגון מכלל לאו אתה שומע הן, וכלל ופרט וכלל, וגזירה שוה וכו', משא"כ מה שנאמר לנביא הוראת שעה, דבזה צריך לעשות רק מה שהנביא אומר ואין ההכנה חלק מן המצוה, לכן אברהם לא הי' מחוייב עפ"י דין להכין דבר שיוכל לשחוט, כי לא כלול בהציווי של והעלהו שם לעולה ליקח דבר שיוכל לשחוט, אלא מ"מ זריזותיה דאברהם הי' שגם זה עשה. (אילת השחר שם)

שחיטת אדם

תוס' בזבחים יד, א כ' וה"ר יעקב מאורלייני"ש מפ' לאו עבודה היא, לפי ששוה בחולין ובקדשים וכו'.

ויל"ע מעקידת יצחק שלמדים משחיטה זו כמה דינים לענין שחיטת קדשים, וכגון שצריך מאכלת לקמן בדף צ"ז ב', ובשלמא אם שחיטה הוא דין בקדשים, היה שייך לומר באדם דיני שחיטה מדיני הקדשים, אבל אם שחיטה בקדשים שוה לחולין, ואינו דין מיוחד בקדשים מה שייך שחיטה באדם, ואפילו אם היה צריך לדם לצורך זריקה כשאר דיני קרבנות מ"מ אינו מוכרח להוציא הדם דוקא ע"י שחיטה וצ"ב (אילת השחר זבחים יד, א).

שמן נס במעשר

הנה בהפטרה (מלכים ב' פ"ר פ"ז) גבי נס השמן שעשה הנביא אלישע לאשה האלמנה, אשת עובדיה הנביא שע"י מעט השמן שהיה לה באסוף שמן נתרבה השמן, ונתמלאו כל הכלים הרקים שהביאה בשמן, וכתוב שם ויאמר לך מכרי את השמן ושלמי את נשיך לבעלי החובות, ואת ובניך תחיי בנותר. וכתב הרד"ק בשם התוספתא שהיא שאלה מאלישע הנביא אם צריך לעשר את השמן שבא ע"י נס, ואמר לה שאין צריך לעשרו דמן ניסא הוא. פי' דזה שמן נס, ושמן נס אינו חייב במעשר.

והנה במסכת בבא מציעא מ"ב א' אמרינן ואמר רב יצחק אין הברכה מצוייה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיק דברים כ"ח ח'. ופרש"י שמתברך ורבה מאליו. ואיתא תו התם תנו רבנן ההולך למוד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך א' אלוקינן שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הזה מדד ואח"כ בירך הרי זה תפילת שוא לפי שאין הברכה מצוייה לא בדבר השקול כו' אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' יצו וגו'. ופירש המהרש"א בשם הרמב"ם דמיירי התם בהולך למוד כדי לעשר את גורנו. וקשה דלכאורה מה שמתרבה ומתוסף מכח הברכה, אינו חייב במעשר דגידולי נס נינהו וגידולי נס אינן חייבים במעשר, וא"כ ע"י מה שמתברך יש כאן צד קלקול לענין מעשר, דאם היה לו שמונה כור וע"י הברכה נתוסף לו עוד שני כור, הרי מה שנתוסף אינו חייב במעשר דגדולי נס הוא, וא"כ ניחוש שמא יפריש מן השני כור שנתוסף על השאר ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר ליישב הסוגיא דב"מ דהברכה לא היתה שנתוספו עוד גרעיני חטה חדשים, אלא דכל חטה וחטה היתה גדילה ומתרבה בכמותה, וטפחו כל החיטים באותו שיעור, ונמצא שהפרישו לתרו"מ אותו השיעור והכמות כמו שהיו נוטלים קודם הברכה, דאם מתחלה היה מפריש עשרים חיטים גם עכשיו היה מפריש כן, ובכל חטה בין מן המעשר ובין מן החולין היתה אותו שיעור תערובת מן החיוב ומן הפטור, ונמצא כשמעשר ממה שהפריש על השאר אין כאן שום צד קלקול, דמן השיעור המחויב במה שהפריש עושה תרו"מ על השיעור המחויב בפירות הנשארים וא"ש. (שלמי תודה חנוכה עמ' ט"ט - כ' ועיי"ש מה שהאריך בזה)

יומא דהילולא - מרן רשכבה"ג החזון איש - רבנו אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל נלב"ע ט"ו חשון תשי"ד

מעת שבא רבנו לארץ הקודש, נקשרה נפשו בנפש מרן החזון איש זי"ע ורבות קיבל ממנו בתורה, ויראה, והנהגה.

וסיפר רבנו שהיתה תקופה שהיה נוסע פעם בחודש מכפר סבא באוטובוס האחרון שיצא בתשע וחצי בערב לתל אביב, והיה נכנס לחזון איש מפתח צדדי. והיה משוחח עמו בד"ת עד תפילת ותיקון, ואז היה חוזר לתפילת שחרית בישיבת כפר סבא, והרבה דברים נסתרים מסר לו החזון איש, וחלק מהדברים אינם נמסרים לרבים אלא לצנועין, והבאנו כאן חלק מהדברים מעט מזעיר, אשר קיבל מרן רבנו שליט"א ממרן החזון איש זיע"א, וחלק מהם כונס לספר 'אעלה בתמר' שיצא לאור בשנת תשס"ה, וחלק הבאנו בגליון פר' וירא שנה א' ובעוד גליונות ולא כפלנו שוב, רק דברים נוספים, או בתוספת פרטים.

ומרן החזון איש טרח לפרסם את רבנו, והראה לרבים את הערצתו אליו [וכמו שנביא להלן] ונתקיים בזה דברי המשך חכמה פר' בא (יא, ג), 'הנה ידוע התהוות הכבוד בעם, ישנו משני פנים: - או מעוצם חכמה של הנכבד ומדותיו האלקיות והנהגתו הנפלאה, או מפעולות זרות בלתי מושגות, ופלאים יוצאים מגדר ההרגל הטבעי, עד שיחשבוהו לאלקי. והנה המכובד מהחכמה ויושר הנהגתו, הנה תחילת כבודו אצל החכמים האצילים בעם - הם היודעים להוקיר חכמתו, הם החודרים בעין חודרת את מדותיו, ומאשר יפליאוהו לשלם אמיתי, יתפרסם שמו גם אצל ההמון, וחרדת קודש ייעדו ממנו'.

ישיבת כפר סבא

כשהגיע רבנו לארץ ישראל ונכנס לחזון איש, הכיר מיד ברום מעלותיו, ומאז היה עינו פקוחה על רבנו, להגדילו ולרוממו. וכשחיפשו [אלול תש"ו] ראש ישיבה לישיבת כפר סבא, שאלו את החזון איש את מי לקחת, והציע להם את רבנו. ואכן לקחו אותו, ועשו עמו עשרה תנאים, שיוכלו לסלקו אחרי שבוע וכדו', ולבסוף אחרי שבועיים והבחורים היו מרוצים, בא ואמר המנהל ר' אברהם ריינ ז"ל שכל התנאים בטלים. וכך החזון איש עזר בהמשך השנים לישיבה ששלח לשם תלמידים חשובים, ודאג לטובת הישיבה.

וכידוע מכמה וכמה תלמידי חכמים שלמדו בכפר סבא, וסיפרו שהחזון איש שלח אותם ללמוד אצל רבנו, כמו הגאון המופלג רבי אברהם שלזינגר זצ"ל ויבלח"א הגאון רבי צבי רטברג שליט"א ראש ישיבת בית מאיר, וסיפר בהזדמנות כי החזון איש אמר לו בפירושו - אם תוכל לשמוע שיעורים מרבנו, כדאי שתלך ללמוד בכפר סבא, עוד (פרי חיים קס"ו וראה מש"כ בשנה א' מכתב אביו של רבי אליעזר אלפא זצ"ל ע"ז)

וכן סיפר רבי שמריהו אלפא שליט"א ששלח אותו החזון איש לכפר סבא, שהחזון איש אמר לאביו שחשוב עד מאד שארכוש תורת ממון הגרא"ל שהוא אדם גדול עד מאד, והחשיבו עד מאד, ואחרי שלש שנים כשנצרכתי ללכת לישיבה גדולה, והפצתי ללכת לישיבה גדולה, ורציתי ללכת לישיבת פונביץ, אבי בא להתיעץ עם החזון איש, והוא ביקש שאמשיך שם כמה שיותר בכדי שאוכל ללמוד עוד אצל הגרא"ל, וכך למרות שלמדתי שם שלש שנים הוא ביקש שאשאר שם, והוא יפציר בהגרא"ל שייפתח במקום ישיבה גדולה וימשיך ללמד אותנו אף בישיבה גדולה. וכן אכן היה שהחזון איש ביקש ממנו לפתוח ישיבה גדולה, והיה שם תקופה שהיתה שם ישיבה גדולה, והמשגיח היה הגה"צ זאב אידלמן זצ"ל.

וכישר הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א - מראשי ישיבת "גאון יעקב" בבני ברק; היינו גרים בפתח תקוה, ואבי זצ"ל היה מאד קרוב לחזון איש זיע"א, ואבי היה חולה ולא יכול לחפש לי ישיבה קטנה, ותלמידי החזון איש שלמדו בלומזא ביניהם מרן הגר"ק שליט"א, אמרו שיש בכפר סבא ישיבה שהגרא"ל הוא ראש הישיבה, ומרן החזון איש אוזח ממנו 'עולם ומלואו', והם אמרו לי כדאי לך ללכת ללמוד שם, וכך עשיתי, ולמד שם בישיבה אצל הגרא"ל.

מכתב לקבל תלמיד

סיפר הגאון ר' קלמן לנדא שליט"א שבתחילת חודש חשוון תש"ט החזון איש שלח אותו לכפר סבא, למסור להגרא"ל מכתב. ובו ביקש להכניס בחור לישיבה. וכך כתב: אחדשה"ט,

הנידון מבואר במכתב שביד המכ"ז, כמוכן בזמן הזה הצלת ילד לחינוך ישראלי הוא לא פחות מהצלה מטביעה בנהר, לפי גיל הילד אפשר לפתחו ולהעלותו למדרגת תלמיד, בזמן קצר, אך צריך טיפול מיוחד ושימת לב, אפשר לסדר שינדבו לו לימוד חצי שעה בבקר בצהריים ועוד, וזה יכול להתקיים ע"י תלמידי הישיבה המבוגרים, והנני מאחלם שיהי' בידם לזכות במצוה זו ולקיים נפש אחת מישראל. הדו"ש אי"ש. יום ד' ב' דר"ח חשוון תש"ט, בני ברק. [ורבנו מסר להגר"ש גריינמן זצ"ל לפרסם, בקובץ אגרות ח"ב סי' מ"ז].

תשאר מרומם

סיפרה הרבנית ע"ה שלפני שניגש רבנו להיות ראש ישיבה בכפר סבא, הסתפק אולי כיון שהיו שם בתחילה בחורים מבתי פשוטים וכמעט ילדים, וזה יגרום לו לרדת ברוחניות להתעסק איתם ושאל את החזון איש מה לעשות. אמר לו החזון איש 'לך זה לא יזיק, אתה תמיד תשאר מרומם'.

לראש ישיבת פונביץ' הגדולה

במהלך שנת תש"ו כשעלה רבנו לארץ ישראל נכנס רבנו כמה פעמים לחזון איש, והחזון איש הבחין בו שהוא ראוי להרביץ תורה לעדרים, קרא להרב מפונביץ' ואמר לו שבפ"ת ככולל תורת ארץ ישראל נמצא אברך בשם ר' אהרן לייב, שכדאי לך 'שיהיה אצלך בישיבה מרביץ תורה (וראה גם אחד"ב עמ' - 455 - 454) נסע הרב מפונביץ' לכולל באחד הימים בבוקר בסדר א', ולמדו אז מסכת סנהדרין, התיישב בסמוך לרבנו והחל ללמוד באותו דף שלמד רבנו, ובמשך הסדר ניגש לשוחח עמו בלימוד בעניינים אלו, והתפעל טובא, ואמר לו שהוא מזמינו להיות ראש ישיבה אצלו בישיבה הגדולה, אך רבנו מיאן כי חשש שיוצר מכך מחלוקת, ואמר כשיש שתי ראשי ישיבות בישיבה גדולה, זה עלול לגרום למחלוקת. (מפי ג"א זצ"ל שכך סיפר לו רבנו שליט"א כשהיה בזה נפק"מ).

כך ההלכה

סיפרה הרבנית ע"ה, שהיתה תקופה שהתעורר שאלה אצל היראים בכפר סבא, כיצד לחתל את הילדים בשבת בלי חשש איסור, שהיו נוהגים לסגור

עם סיכת בטחון, והנידון היה עם אפשר לעשות תכיפה אחת, או ב' תכיפות ורבנו הכריע דרך א' מותר, והיא בקשה ממנו שישאל גם את החזון איש, ונסע לשאול, וסיפר לחזון איש שהוא הכריע כך, ושואלים מה דעת החזון איש, ואמר לו החזון איש תגייד לאשתך שאתה רב, וכל מה שאתה פוסק כך ההלכה, ולחיוזק דבריו ליוה אותו עד הרחוב בכבוד גדול.

וכשסיפר רבנו את עיקר הנידון ההלכתי אמר, שהי' נראה מדברי מרן ז"ל בצורה שהשיב, שפעמיים לא רצה להתיר, אולם ראה למרן ז"ל בספרו דנראה שמתיר בכל גווי אף בב' תכיפות וז"ל (בחלק או"ח סימן קנ"ו השמטות לסימן ש"מ) דברי הק"נ פ"ז דשבת סק"נ תמוהים דהתוחב מחט להדק לפי שעה הוא כמהדק בקרסים ואין בזה שמץ של תפירה כלל וזה מבואר בהדיא בב"י וכו' ומאריך יעו"ש, ומסיים אבל כשתוחב במחט שחזותו מוכיח עליו שאי"ז תופר אלא הידוק לפי שעה לא נחלק בזה אדם, וכן עמא דבר ואין להחמיר כלל וכלל עכ"ל. ועיין עוד במכתב מרן ז"ל לבעל הקה"י המודפס בתשובות ופסקים סימן קנ"ו משכ"ב [וע"ע בשו"ת אז נדברו ח"א סנ"ז וח"ג עמ' קנ"ו באריכות בדעת החזון איש]. ונראה דרך לרבנו הוא דהורה מרן ז"ל, דכפי שהבאנו דרך הי' דעת רבנו מתחילה להתיר רק תחיבה א' ושוב שאל רבנו את מרן ז"ל לבקשת הרבנית ע"ה שישאל דבר זה את מרן ז"ל, והשיבו כפום שיטתו ודוק. (אעלה בתמר עמ' י"ט)

וספרה הרבנית תמר שטיינמן ע"ה כשחזר מרן שליט"א מבני ברק לאחר שהיה אצל מרן החזון איש זצ"ל אמר לה בכאב גדול: "יותר אני לא רוצה לנסוע לחזון איש, מכיון שכיבדני באופן מופלג ונגרם לי כבוד גדול מזה, והנני מפחד שהכבוד הזה יפסיד לי את כל העוה"ב". [לימים, אחר שנים רבות כאשר נסע מרן שליט"א ביחד עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א לארה"ב למסע חיוזק, כששב לבית התפרץ בכבי לפני הרבנית, על הכבוד הרב שקיבל שם, וחלשה דעתו מאוד. אה! אז אמרה הרבנית ע"ה לנכדים: "אני נזכרת שכזה סוג בכי, בכה סבא כאשר שב מביקור בבית ה"חזון איש" שכיבדו מאד, ולא יכולתי להרגיע אותו..."].

טוב שבאת

העיד רבי דוד פרנקל זל"ה שפעם אחת כשהמתין רבנו בתור להיכנס לחזון איש עם עוד אנשים, ישב רבנו והמתין עם כולם, ולפתע שם החזון איש לב, שרבנו עומד בתור וממתין, מיד רץ לקראתו החזון איש עם זרועות פתוחות - בא תיכנס... אני צריך להתיעץ עמך באיזה ד"ת והכניס אותו כשידיו משלובות עמו לחדר (מהגר"י שליט"א ששמע מרד"פ ז"ל).

ובהזדמנות סיפר רבנו, שפעם אחת כשבא לחזון איש, אמר לו החזון איש טוב מאד שבאת, וסיפר לו החזון איש דין תורה מסויים שבא לפניו לאחרונה.

שהיה יהודי אחד שתבע מר' יעקב הלפרין שהיה אחראי על בית החיים שומרי שבת שבסוף בני ברק שקנה כמה קברים אחד ליד השני בחלקה מסויימת במקום מיוחד. והר"י הלפרין טען שלא יתכן דבר זה מכיון שבשעה שקנה עדיין לא היה מפה והשטח לא היה מחולק לחלקות ולקברים, ובודאי שלא סיכמו על מקום מסויים, וגם לא מגיע לו אותם אחד ליד השני. ושאל אותי מרן ז"ל מה חוות דעתי בענין הזה, ואמרת לי מה שהיה נראה לי. ואמר לי מרן ז"ל שכך היתה גם דעתו שלו מתחילה להצדיק את הר"י הלפרין, ואמר כך לאותו יהודי אלא שכיון שראה שהוא זייף במכתב, יש לו חשש לנגיעה שהוא כועס עליו ע"כ, ורבנו נתפעל עד מאד מעצם נקיות דעתו של מרן ז"ל בזה.

ואמר רבנו ששאל למרן זצ"ל שכיון שהלה טוען בשקר ומעולם לא קנה חלקה מסויימת, א"כ אינו ראוי כלל ליקבר בביה"ק הזה שמיועד לשומרי תומ"צ בלבד. והשיב מרן ז"ל שאין להחשיבו לשקרן רק למורה היתר. והוסיף רבנו לומר שלא חשב שזוה שאלה, אלא שרצה לשמוע מה מרן ז"ל עונה על כך. (פרי חיים קס"ו, אעלה בתמר עמ' ע')

ספר תורה חי

סיפר אחד התלמידים של רבנו מיישיבת כפר סבא, שנכנס בבחרותו פעם לחזון איש, ושאלו החזון איש היכן אתה לומד, ואמר בישיבת כפר סבא. התרגש החזון איש ואמר לו 'דע לך שאתה לומד אצל ס"ת חי'. (מהגרמ"מ שליט"א ששמע מבעל המעשה).

כיבדו בכבוד גדול

כשנכנסנו קמיה דמרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א בליל כ"ט שבט תשע"ד, שאלנו: אומרים בשם הרב, שהרב ראה את החזון איש שקם מלא קומתו לר' אהרן לייב כשהגיע אליו. ת. נכון.

ושאלנו האם זה היה בדרך קבע, או פעם אחת. ת. עכ"פ פעם אחת אני הייתי כשהוא היה. שאלנו אם זה חריג שהוא קם לו. ת. זה היה חידוש.

וכשיצאנו, קרא לנו מרן הגרמ"ק שוב ואמר, שידוע לו שכל פעם שר' אהרן לייב הגיע לחזון איש, הוא כיבדו בכבוד גדול.

מדברי רבנו על גדלות מרן החזון איש

להחמייר לאסור שמור ונעבד. ואח"כ כשנתחזק ענין השמיטה היקל בזה, כיון שראה שכבר שומרים מצות השביעית, וכן לענין הפרשת תרו"מ שהקיל לומר 'הנוסח הקצר', והיו שהיה להם טענות על כך, ואמר החזון איש שהדור צריך לכך, ודברים אלו היה בכוחו הגדול לקבוע ולגדור ולתקן תקנות, ורק הוא יכול לעשות כן (צוף יהונתן עמ' כ"א).

מסר נפשו לזה

אמר רבנו, יסוד הוא בעבודת ד', שכל אחד במה שמתמסר יש לו סייעתא דשמיא, אדם שהתמסר לענין הלכה יש לו ס"ד מיוחדת בהלכה, ומי שמתמסר ליישב רמב"ם יהיה לו סיוע ממרום בענין זה.

הנה החזון איש מסר נפשו לענין הלכה, ואכן זכה שדבריו נתקבלו בעם ישראל וכגון שיעור רביעית, שעד אז כולם השתמשו בעשו קידוש על כוס שבעים גרם, והוא עשה מהפך, שהיום אי אפשר להשיג כאלו גביעים. וכן בענין השביעית שהנהיג דברים לא כפי שנהגו עד עתה (צוף יהונתן עמ' כ"ה)

בלי שום נגיעות

ופעם אמר רבנו במענה לשאלת ח"א, מה היא הגדלות שראו אצל חזון איש. האם אתה מחפש לראות מופתים, כשרואים אדם שכל מהותו היא ללא נגיעות, בלי שום עניינים של עצמיות – שום דבר, האם זה לא גדלות, – מורדיגע' יגיעת התורה ולחיות רק בפחד מהקב"ה מתוך עדינות וענוה גדולה – ותמיד היתה לו את אותה ענוה ואצילות. את יגיעתו הנוראה בתורה מבחינים בעליל גם בספריו, כמו כן ניכר בספריו לימוד תורה לשמה ממש, ובפרט בסוגיות שלאחרים אין הבנה בהם כמו קו התאריך ועוד, והוא יגע בהן לדעת את כל חלקי התורה להלכה (מאחורי הפרגוד עמ' 66)

הצלת הדור

מרן החזון איש הציל את הדור בכמה עניינים, ואחד מהדברים היה כשראה שנחלשו הדורות, ואין כל אחד יכול לחיות בהנהגה כזו כבדורות קודמים, שהי' מצוי שה"פרוש" עוזב את אשתו ואת בני ביתו למשך כמה שנים והולך גלות, ולו לא הי' מה לאכול, ולבני ביתו לא הי' מה לאכול, ע"כ קבע באגרתו המפורסמת שלא ראוי כ"כ לנהוג כן, אלא יש לתת לאשה את כל צרכיה, ובזה שהבעל נמצא בעיר, גם האשה רגועה. (שיעורי רבנו לאגרת הגרי"א)

אצילות נפשו

מסופר על החזון איש דבמלחמה הי' בחור שישן בחדרו, ונזהר שלא ללמוד בקול שלא להפריע לו שינתו, אע"פ דע"פ דין יכול ללמוד בקול כפי שהי' רגיל, הוא לא רצה לגרום צער ונזהר ללמוד בשקט, יש דברים כאלה דאצילות האדם מרגיש שיש ענין שלא לצער, אז הוא נזהר אפ"י בדברים שאם ישאל יאמרו דע"פ דין אין איסור, אבל בכל זאת צריך להיות רגש שלא לצער (ימלא פי ההלחך ימים נוראים עמ' צד).

לתקן הגירסא

סיפר רבנו שפעם נכנס למרן החזון איש כשישב בחדר חשוך והי' עטוף בסדין, ושאל אותו רבנו שאלה בהלכות כלאים, ומיד אמר החזון איש שזה טעות סופר ברמב"ם, וצריך לגרוס אחרת. ואמר רבנו כמה גדול כוחו של החזון איש שעל המקום אמר שיש ט"ס. (אילת האבים עמ' ל"ג).

אישימיותי'..

סיפר רבנו שפעם בא לחזון איש הגאון ר' גדלי' רבנוביץ זל"ה ואמר לחזון איש כי מה שמסתפק בספרו היא גמ' מפורשת בחולין, ונבהל החזון איש והתבטא הוא ירה עלי עם תותח... אך מיד שאל החזון איש האם אני מכריע נגד הגמ', וכשראה שאי"ז נגד הגמ' רק דאישתמטית' הגמ' הנ"ל, נחה דעתו. (פרי חיים קע"ו).

צהלתו בפניו

מרן ז"ל היה עני מרוד כל ימיו וכו' [וידוע מה שכתב ע"ע "לא זכיתי לשום תענוג מתענוגי החיים"] ותמיד היתה צהלתו על פניו, ותמיד היה שקוע בלימוד וכמש"כ החובת הלבבות שער הפרישות פרק ד' על הפרוש שאבלו בלבו וצהלתו בפניו. (אעלה בתמור)

מה אני זקוק

כשעלה מרן ז"ל לארץ, שאלו אותו במה יתפרנס בארץ, ואיך יסתדר בהשגת מחייתו, ומרן ז"ל השיב על זה מה כבר אני זקוק לאכול קצת לחם ולבן, את זה בודאי אוכל להשיג גם בארץ ישראל, כך שמעתי מהגה"צ רבי וועלוול אידלמן ז"ל. והוסיף רבנו שאכן כל ימיו של מרן ז"ל חי בדחקות, וגם בחו"ל אע"פ שהיה לאשתו חנות, בכל זאת חיו בדחקות גדולה, וכן ממכירת הספרים שלו לא הרויח הרבה.

והוי עובדה שהיה לרבנית ויכוח כספי עם סוחר מסוים, והיה לה צער מזה, ובשביל להציל את הממון ביקשה לתובעו לד"ת, אך החזון איש אמר לה שאין לה מה ללכת כי הצדק עם הסוחר, ובאותם ימים ימי מלחמת העולם

בקשה מהחפץ חיים

סיפר רבנו שהחפץ חיים זצוק"ל פנה בתביעה למרן בעל החזון איש זצוק"ל כאשר פגשו בוילנא, למה אינו נושא בעול הנהגת הציבור, אך החזון איש לא קיבל את הדברים, [ומפרש רבנו שכנראה סבר החזון איש, שכל זמן שהחפץ חיים חי, זוהי מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים] (פרי חיים קס"ו).

עלייתו לארץ ישראל

אמר רבנו: מסתבר שכשומרן ז"ל עלה לארץ ישראל, היה לו איזה רמז מן השמים כגון חלום וכדומה, שהרי הפצירו בו הרבה שלא יעלה וביניהם הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל שרצו שישאר בוילנא, אלא שמן השמים רצו שמרן ז"ל יעלה לארץ וחיזק בזה את כל הארץ, וכן כל ענין מצות התלויות בארץ הוא החדיר כאן. ופעם אחרת אמר רבנו, שהוא השגחה נפלאה שמרן ז"ל עלה לארץ, אע"פ שכולם הניעו אותו מזה (אעלה בתמור עמ' ע"ה).

הגביה את כל הדור

זכינו בתקופתנו לראות את פני מרן ז"ל שהיה נשמה גבוהה מאוד שלא לפי המצב והדרגה של הדור, ונשלח מן השמים כדי שירומם ויגביה את כל הדור עמו, והיה ממש מבהיל בגודלו בתורה, שהיה יגע ועמל בעמל שאין דומה לו בכל חלקי התורה, ועל ידי זה רומם ממש את כל בני הדור, יותר מכל אותם שקדמו לו (אעלה בתמור עמ' נ"א).

ואמר רבנו שליט"א, שנראה לו שמה שזכינו בדור האחרון לראות בעיקר בארץ ישראל 'בעלי תשובה רבים', זה בזכותו של רבנו החזון איש, שרומם את עמל התורה, ומיעט עי"ז את הרהורי כפירה בעולם, וכמ"ש באגרות חזון איש (ח"ג אגרת ס"ב) 'ואם היו בני תורה עמלים בתורה לאמיתתה, היו מצילים ילדים הרבה ואנשים הרבה מהרהורי עבירה וכפירה וכיוצא בזה'. [ובשנה א' הבאנו עוד בענין זה].

לימודו ולימוד הקבלה

מרן ז"ל מעולם לא למד במסגרת של ישיבה, אלא למד אצל אביו הגאון רבי שמריהו יוסף זצ"ל הרב של קוסובא. ושמעתי שתורת הקבלה למד מרן ז"ל אצל הבעקער [אופה] של העיירה דקוסובא. וכן אמרו לי שהיה תקופה שמרן ז"ל עסק כמה שבועות רק בספרי קבלה, ובאותו הזמן לא עסק בנגלה כלל, כן סיפרו בני הר"ש גריינמן ז"ל [וראה לעיל גליון יוד"כ מה שהשיב החזון איש לרבנו שליט"א על ענין לימוד הקבלה, והוסיף רבנו שהחזון איש אמר שניתן ללמוד רק איש מפי איש, או מפי אליהו ז"ל]. ופעם אחרת אמר רבנו שליט"א כי מרן ז"ל היה בקי בכל כ"ד ספרים והיו כל הפסוקים שגורים על לשונו היטב (אעלה בתמור עמ' ע"א).

לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא

מרן ז"ל היה יחיד בזה שכתב ספרים בכל חלקי התורה, והכל ממש הלכה למעשה, כל דבר שלמד וכתב היה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, באופן שאפשר להתיר עגונה ע"פ זה, ומתוך משנתו הורה הלכה למעשה, ולא הניח אחריו כמותו בזה.

כדברים האלו השמיע רבנו כשדיבר בצורה הראויה ללימוד התורה, ואמר רבנו שיעקר מה שאמרו שהתורה משפיע על הלומד שלא יחטא הוא כשלומד כל דבר בצורה של הלכה למעשה, וזה דבר שכמעט אינו מצוי היום, שילמדו מכל סוגיא עד הלכה למעשה, האם אחד שאומר שיעור יסכים להתיר עגונה ע"פ מה שיצא מהשיעור שאמר, וזה ראייה שלא לומדים אליבא דהלכתא. ומרן ז"ל היה ממש יחיד כזה שכתב ספרים בכל חלקי התורה, והכל ממש הלכה למעשה כל דבר שלמד וכתב היה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא שאפשר להתיר עגונה ע"פ זה, ומתוך משנתו הורה הלכה למעשה ולא הניח אחריו כמותו בזה (אעלה בתמור עמ' נ"א).

דרך חידושי תורה

דרך לימודו היה כ"כ ברור עד שכאשר כתב את החידושי תורה לא נצרך לכתוב רק פעם אחת בלבד, ולא היה צורך לשנות אח"כ.

מהפך לקיום המצוות

אמר רבנו בשם מרן הגרי"ז שאמר בהתפעלות, איך שמרן החזון איש הצליח להחדיר את מצוות התלויות בארץ, תרו"מ ושביעית דבר שקודמים לו לא הצליחו. והתבטא איך דוקא אדם צנום וכ"כ חלוש, הצליח לעשות מהפך כזה.

כוחו בקולות

אמר רבנו דהנה מצינו שכתב רש"י (שבת יב, ב) 'ואין מורין כן' שלא יזלזלו, ויש לדעת מה הכללים בזה, וכי בכל דבר נימא שאסור כדי שלא יזלזלו, ובאמת צריך לכל דבר דעת תורה חזקה לידע גדרי הדבר, מתי יש לאסור ולהחמיר, והיכן יש להתיר. ובדורינו היה החזון איש שהיה בכוחו לעשות כן, וכגון לענין שביעית, שבתחילה כשהיו מעט שומרי שביעית הורה

הראשונה, החזו"א שהיה אז במינסק, וגם הגר"ח מבריסק היה שם, והיא שלחה להציע לפניו את המעשה והחומרה היתירה של בעלה בענין. ור' חיים שמע את הפרטים ואמר לה את יכולה לסמוך על בעלך (מאחורי הפרגוד עמ' 65).

קניית הספרים

העניות של החזו"א היתה גדולה מאוד, אבל לא רצה בשום אופן ליהנות מהצדקה, או ממתנת בשר ודם, וכשאחד הי' רוצה לתמוך בו, הי' אומר לו לרכוש ספרים, ואת הספרים הי' מחלק לאברכים היגיעים בתורה.

וסיפר רבנו שפעם אחת נכנסתי לחזון איש לקנות את הספר חזו"א על מקואות, ונתן לי אותו במתנה ולא רצה לקבל על זה תשלום, מפני שכבר קיבל תשלום עבור הספרים בכדי לחלקים לעמלי התורה [והוסיף בעונה 'וכמה לומדי תורה היו אז, לכן נתן לי את הספר'].

והוסיף רבנו, שאז היתה תקופה שאנשים כמעט לא היו קונים ספרים, כיון שלא הי' כסף לזה, וגם לא היו הרבה שלומדים ענינים אלו, ואילו היום זכה שאין מקום בעולם שאין שם ספרי החזון איש [והוסיף רבנו שאת החזון איש צריכים ללמוד בשימת לב, כיון שהיה מבקש האמת].

איני יכול להתערב

סיפר רבנו שהג"ר אליעזר גולדשמיד זצ"ל התווכח עמי בפשט התוס' בב"ק דף י"ב, ושאלנו את החזון איש ואמר שעכשיו קשה לו להיכנס לענין, כך היה דרכו שלא לבייש את מי שלא צדק, אמנם כדומה שאני לא צדקתי (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"א, וע"ע מנחת תורה עמ' רצ"א).

להתיר מפני כבוד התורה

פ"א נשאלה שאלה על ס"ת בעת הקריאה בבית החזו"א, והחזו"א אמר כי האות והתיבה כשרים, ואין צריך להוציא ספר תורה אחר, אבל רבי יוסף דינקלס זצ"ל שהיה במקום אמר כי צריך להוציא ס"ת. אז אמר החזו"א כי מפני כבודו של ר' יוסף יציאו ס"ת אחר, והסביר שהגם אסור להחזיר ס"ת סתם, אבל כאן יש להתיר מפני כבוד התורה של ר"י דינקלס (מאחורי הפרגוד עמ' 584).

צורת הברכה

פעמים שמרן ז"ל נחלש, והיה צריך לאכול היה אוכל בלי ברכה. [כך העיד הגר"י שטיגל שליט"א] ואמרנו לפני רבנו שיש מי שאמר שטעמו של מרן ז"ל שהיה סבור ששיעור הכוונה הוא לפי מה שרגיל לכוין, וכשאנו יכול לברך בכוונה שרגיל בה א"צ לברך [א"ה, וראה בדינים והנהגות סימן ד' אות י"א] ודחה רבנו דלא יתכן דבר זה, ומה שלא בירך מרן ז"ל הוא מפני שבשעה שהיה מברך היה מגיע לידי התרגשות מאוד גדולה, וכשהיה חלש לבו היה יכול להסתכן מזה, והדברים נוראים באיזה דרגה היה מרן ז"ל בשעה שברך (אעלה בתמר עמ' נט).

כל מילה תורה

שאלו את רבנו, האם אפשר להגיד את דברי הגר"א וסרמן הי"ד על המשנ"ב שבכל מילה מקיימים מצות ת"ת, גם על ספרי חזון איש, ואמר בוודאי גם בספרי חזון איש יש לומר כן, שהוא זצ"ל דדקדק ודייק וקיצר בכתבתו ושלימות הדברים.

לימוד כל דבר

פעם שאלו את מרן ז"ל על דם בביצה, ועיין היטב בביצה, ובחן אותה כמה זמן, ואמר השואל שלא כ"כ נורא, והוא יכול לזרוק את הביצה, ואמר מרן ז"ל לשואל אתה חושב שכל כך איכפת לי מהביצה אני רוצה לברר ולדעת את ההלכה, והוסיפו ששאלה זו הי' בזמן מאוד לחוץ שבאו לשאול את מרן ז"ל, ואעפ"כ השתהה כדי לבדוק ולברר את ההלכה (שם עמ' ס"ה).

גדלות בכל התורה

בזמן היוכוח של הגאון רבי חיים נאה עם מרן ז"ל בעניני השיעורים, אמר הגר"ח שאע"פ שגם הוא מסכים שבשאר חלקי התורה מרן ז"ל גדול ממנו, אבל בעניני השיעורים שהוא התעסק ולמד הרבה בזה, הוא מבין יותר ממרן ז"ל וכדוגמת רופא שיניים אשר בשאר חלקי הגוף אינו מומחה, אבל בשיניים הוא מומחה יותר מרופא הגוף.

וכששמע את זה מרן ז"ל הגיב, דבתורה הקדושה אין מושג של רופא שיניים, ומי שאינו בקי בכל חלקי התורה, אינו יכול לפסוק אפילו בחלק מסויים אשר בו הוא בקי ביותר.

והעיר רבנו ע"ז דלכאורה הא מצינו שאמרנו הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בממונא, מכיון ששמואל היה דיין לכך הלכה כמותו בממונא הרי ששייך שבדבר א' יהיה הלכה כמותו ובשאר דברים אין הלכה כמותו, וכן מצינו בהלכות סת"ם בספר ברוך שאמר שהלכה כמותו מכיון שבזה הוא מיוחד ואינו ראייה שבכל מקום יפסקו כמותו שאפשר שבהלכות סת"ם השקיע באופן מיוחד. והשיב רבנו דבאמת לדעת את כל התורה בודאי שידעו היטב

גם את כל שאר חלקי התורה, אלא שנקבעה ההלכה כמותם בדברים שהיו מיוחדים בהם וכוונת מרן ז"ל הי' באופן שהבקיאות היא רק בנושא א', ובשאר חלקי התורה אינו בקי כ"כ ע"כ. (אעלה בתמר עמ' ס"ו).

כח התפילה

שמעתי בשם החזון איש, מדוע בארץ הקודש הצליחו להינצל מהנאצים ימ"ש, כי בארץ ישראל התפללו בחזקה לה', הירבו בתפילות וזעקות לאלוקי השמים לפני בוא הצרה, משא"כ באירופה שלא עשו כן כי לא ידעו כ"כ את המצב. (מאחורי הפרגוד עמ' 271).

מכיר אדם על ידי ראייה

מרן ז"ל היה רואה על בן אדם אם הוא חכם ובעל כשרון, ומעשה שנסע באוטובוס, וראה אדם שאינו שומר תומ"צ, ולא הכירו מעולם, ואמר 'עהר איז א קלוגער מענטש', ואמר רבנו שמרן ז"ל ידע להרגיש על בנ"א דבר כזה מכשרונו הגדול בצירוף קדושתו המופלגת (אעלה בתמר עמ' עד).

לא יזוז ממקומו

סיפר ר' שמר"ל גריינמן שפעם ביקשו ממרן ז"ל לבוא לאיזה מקום, וציטט את הגמרא נדרים בדף ס"ו ב' אל יזוז שמעון ממקומו, ומפני שלא רצה ללכת לאותו מקום, השתמש בלשון הגמרא (שם עמ' ע"ח).

גומל לאיש חסד

מרן ז"ל השתדל רבות לגמור שידוכים, והיה מסייע ומזרז על זה הרבה. ופ"א לפני שידוכה של אחת מבנות משפחתו, טרח מרן ז"ל וכתב מכתב בכתב ידו מלא שבחים נפלאים על הבחור, כדי לזרזה בשמחה לגמור את השידוך, כן סיפר רבנו בשם בעל המעשה (שם).

חוטאים ועושים תשובה

סיפר רבנו שהגאון ר' דוד יונגריז זצ"ל נכנס לחזון איש, אחר הנחת אבן הפינה בשיכון סאטמר בב"ב, והפטיר בכבוד ראש שלום עליך רבי, והחזו"א חייר. אח"כ התענין אך הרבי מרגיש ומרן השיב לו צו צייט'נס, אמאל זינדיקטמען און אמאל מאכט מען תשובה... כלומר איך לפעמים, עתים חוטאים ועתים שחוזר בתשובה,

והרב יונגריז הגיב לתשובת החזון איש, נו אני מברך את עצמי בחטאים של הרב'... (מאחורי הפרגוד עמ' 202)

ה' שמר על הש"ך

החזו"א אמר לי שלא שייך שאדם לא יטעה, ה' שמר על הש"ך וגדולי הפוסקים שלא יטעו כי כל דבריו להלכה (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"א) והוסיף רבנו שגם בחזון איש כנראה אין טעויות, משום דנפסק להלכה, וה' שמר על כך (אילת אהבים עמ' ז).

הפרק הכי קשה

החזון איש אמר להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א שפרק כירה הוא הפרק הכי קשה, אמנם יש עוד סוגיות קשות כגון שלישי בפר' האומר, בסוגי' דשלישי החזו"א כותב שלש דפים שבספר אחר זה שלש מאות (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"ב)

על חומרות

בחור אחד ביקש לעשות חומרות בהלכה. ואמר לו החזון שיפסיק, כי זה יגרום לזלזול בהלכה. והכל לפי הענין כמובן.

בעוד שבוע

סיפר רבנו פעם נוכחתי אצל החזון איש, ושאלו אותו שאלה שזרעו כלאים האם צריך לעקור את הכל, או חלק מסוים. ואמר להם החזו"א תחזרו בעוד שבוע, ואלמד את הסוגיא, ואענה לכם.

דיוח לקופת חולים

העתק ממחברת רשימת של מרן הגר"ח שליט"א על רבו מרן החזון איש הרא"ל שטיינמן נ"י שאל אם מותר לומר בקופת חולים שמרויחים פחות ממה שמרויחים באמת, והשיב שאסור, ונתן לו עצה, שיתנה עם הנהלת הישיבה שנותנים לו משכורת פחות, והשאר נותנים לו בתורת מתנה, ואז יוכל לומר שמרויח פחות עכ"ל. [א"ה, יצוין, שבדרך כלל רבנו שליט"א לא משיא עצה זו לאחרים ואכמ"ל].

מה חמור יותר מ...

החזון איש התבטא פעם שמתפלל על כך, שישנם אנשים שבפסח מדקדקים מאד בזהירות נוראה על כל חשש רחוק של חמץ, ואם נופל משהו על הרצפה זורקים אותו מייד! אבל במשך השנה מה שנוגע לאיסורי טריפה החמורים, אינם מקפידים כ"כ. אף שבפסח בודאי אין חשש שיעברו על איסור דאורייתא, וטריפה רוב החששות הם של דאורייתא...

ומוסיף רבנו, "יש דבר חמור יותר מטריפה, שזה כמעט תמיד דאורייתא, והוא עוון חמור הרבה יותר, ובכל זאת אנשים אינם נזהרים ממנו כל כך, והוא – איסור לשון הרע..." (פרי חיים קע"ח).

הוראות מהחזון איש בתורה ובהנהגה

בדיקת מחבר ספר

מרן ז"ל היה שופט על פי ספר של אדם, את המידות שלו, וכפי ישרותו של הספר ועקמומיותו, ידע בדיוק את טבע מידותיו. וכשהיה מרן ז"ל מרגיש שאין למחבר הספר מספיק יראת שמים, היה מניח את הספר בארון למטה. וז"ל בספר אמונה ובטחון (פ"ג או"כ"ד) ובכל עיון של סוגית ההלכה, משתפת היראה, להתמוגג עם הדעת והתבונה, לשפשה ולצחצחה להביט נכחה לאהוב מישרים, ואורות סגולות ולהטש מעקשים ואמרי נלוז.

סוף השנה

היה פעם הפצצה כבדה בת"א בחודש אלול, ונהרגו הרבה יהודים, והחזון איש אמר שבסוף השנה גומרים את החשבונות, ולכן רואים שאז נפטרים יותר. (כ"ת).

לא חתם ערבות יותר ממה שיש לו

סיפר רבנו, שפעם בא ר' יעקב הלפרין ז"ל להחתים את החזון איש ערבות וחתם לו, לאחר תקופה בא אליו שכבר שילם את החוב הקודם, ועכשיו רוצה שיחתום לו שוב, ולא הסכים, והסביר הטעם שבמקרה הקודם זה היה סכום קטן יותר, וחישב בדעתו עם הספרים שיש לו, שזה מכסה את הסכום, אבל השטר השני סכום גדול יותר, ובוזה חישב שאין לו כנגד זה תמורה, לכך לא מוכן לחתום (צדיק כתמר יפרח עמ"ש"ו).

להתפלל על חולה בלי שם

אמר רבנו, שפעם ביקשו מהחזון איש להתפלל על חולה ולא זכרו את שמו, אמר שיאמרו לו לכל הפחות באיזה עיר גר החולה, ואז התפלל בעד הזקן מרמת גן [וכך גם עושה רבנו שליט"א כשקורה כע"ז] (שם עמ"ש"ס).

כל החלונות שוים

היה מעשה אצל החזון"א, שאחד רצה להביא מלמד למוסד שלו על חשבון מוסר אחד, ואותו אחד התבטא שרוצה לדאוג לחלון ביתו, אמר החזון"א אצלי כל החלונות הם של הבית שלי, והכל שוה בעיני, וממילא אין לי נגיעה למי להכריע.

ברכה ליר"ש

כשביקר החזון איש בירושלם, ניגשו אליו לבקש ברכה ליראת שמים. ואמר להמבקש קודם כל תעשו את מה שצריך, ואח"כ כבר הקב"ה יעשה.

הצריכותא בגמרא

בשביל לעשות צריכותא מספיק סברא כל דהו, וכמו ששמעתי ממרן החזון"א זצ"ל דבצריכותות, כונת חז"ל לפרט ולהבהיר אפי' כשאין בזה סברא חזקה. (אילת השחר זבחים ק"ג, א).

ש"ם עד בר מצוה

הגרמ"ל זצ"ל סיפר לי, ששאל את החזון איש, שכיון שהוא טרוד עם התלמידים, מתי יספיק ללמוד את הש"ס. ואמר לו החזון איש, שאת הש"ס היה צריך לדעת כבר עד גיל בר מצוה.

לפחות 40 דף

עוד סיפר הגרמ"ל, שהחזון"א אמר לו שצריכים להספיק ב'זמן' בישיבה לפחות 40 דף. ולא כמו שהתחילו לנוהג בישיבות למעט בכמות דפי הגמ'.
מכה לילד

מעשה באדם גדול זצ"ל שראה ילד משתובב, ונתן לו מכה על זה, ואמר מרן ז"ל על כך, שלתת מכה לילד יכולים רק או אבא שלו, או הרב שלו, אבל סתם בנ"א אין לו רשות להכות ילד אע"פ שאינו מתנהג כשורה.

משמים סייעו על זה

סיפר רבנו בהזדמנות, כי פ"א ראה מרן ז"ל ספר שאחד הוציא, והתפעל שאי"ז לפי כשרונותיו, ואמר על כך שמהשמים סייעו אותו על זה.

שינת ת"ח

שח רבנו שליט"א שהעיד מרן הג"ר נסים קרליץ שליט"א, שמרן ז"ל אמר לו שמה שאמרו, שקיום העולם הוא על ידי על ידי לימוד התורה שבכל רגע ורגע, היינו גם! על ידי השינה של תלמידי חכמים ולומדי תורה, כשישנים כדי שיהיה להם כח להמשיך ללמוד [א"ה, וכן הביא בספר בד קודש עה"ת בראשית מהדור"ק בשם הגרי"ק].

ב"ק עם ים התלמוד

החזון איש אמר להגר"ח גריינמן שליט"א כשהיה בגיל 14, שילמד מסכת בבא קמא עם ס' ים התלמוד.

תפס הגמרא בידו

מספרים שפעם הלך מרן החזון"א זצוק"ל עם ר' דוד פרנקל זל"ה ועמדו להיכנס לבית, וביד ר"ד פרנקל היה גמרא, וחישב החזון"א שאם יתן לר' דוד להיכנס קודם מפני הגמ' שבידו, יחשבו את ר"ד לחצוף! לכן תפס החזון"א את הגמ' מידו של ר"ד, ונכנס ראשון. (פרי חיים)

מבחן לילדים

סיפר רבנו, שישב פעם אצל מרן בעל החזון איש זצוק"ל, והגיעו ילדים עם המלמד שלהם להיבחן על חומש, והפסיק החזון"א באמצע שדיבר עם רבנו בלימוד, כדי לבחון את הילדים, ואמר "הרי זה תלמוד תורה דרבים". וראיתי ששאל שאלות פשוטות, ולא חיפש להכשיל את הילדים, אלא רצה שכולם ידעו לענות, ויצאו עם הרגשה טובה.

[והעיד תלמיד רבנו, ודכירנו לפני הרבה שנים שזכינו ללמוד כבחורים צעירים קמיה רבנו ומידי פעם היה מבחן ע"י רבנו, ופעמים שהיה שואל כעין חידות לחדד השכל, אבל לא היה צריך שהתלמידים ידעו להשיב ע"ז, ופ"א אחרי מבחן אמר לנו, שהעיקר אצלו היא ההחזרה מה שחזורים בשביל המבחן, ועי"ז יודעים טוב את מה שלמדו (אעלה בתמר עמ"ע"א)].

לכתוב על הספרים

הגר"ש גרינמן ז"ל סיפר לי ששאל את מרן החזון"א אם הוא יכול לכתוב גליונות על גבי הספרים, ואמר לו שלא, אבל מה שהחזון"א עצמו הי' כותב ע"ג גליונות הספרים לפי שהי' כותב רק אחרי שהי' מתיגע ביותר, ומגיע לאמינות של תורה. [א"ה, ומנהג רבנו בזה לרשום מראי מקומות וצינונים בגליון הגמרא, אבל פעמים יש שגם כותב הערות קצרות].

אין תביעה כל כך

אמר פעם החזון"א כי "המנחה מעריב ידין - [אנשים פשוטים נקראים כן בידידיש] לא יתבעו אותם כ"כ", כי אין להם השגות גדולות (קונטרס קב חומטין)

ליסוע לחתונה

בחור נכנס לחזון איש, ושאל אותו שחבירו מתחתן בת"א, ואם יסע יגרם לו ביטול תורה להרבה זמן, שאל אותו החזון איש, הרי בשביל לקנות כובע אתה נוסע לתל אביב [שאו עיקר השווקים היו בת"א] ואתה לא אומר שזה מבטל מלימודך הרבה זמן, גם לחתונה זו אותו הדבר, והכל לפני הענין.

בת ת"ח

החזון איש אמר שבת הלומדת בבית יעקב אינה נחשבת לבת עם הארץ, שמסגרות 'בית יעקב' נותנות לבת, מעלת בת ת"ח.

משיכה טובה מחזקה

אמר רבנו בהדרכה לחינוך, לא תיכף להתחיל עם עונשים. לקרב מועיל יותר מאשר ללכת בכוח, בחוזק יד. מרן החזון"א זצוק"ל הי' אומר ש"משיכה" זה יותר טוב מ"חזקה".

על הרה"ר

על הרה"ר שהתיר ממזרים, אמר לי החזון"א שפגש אותו הרבה שנים קודם לכן, בדברי חז"ל [ויק"ר כ"ו, ז] שהראה הקב"ה למשה דור דור וחכמיו, 777 דור וגזלניו, ודי בזה לחכימא (פאר הדור ח"ד עמ"רנ הע' 41).

בניית מקוה

החזון איש אמר לרבי זעליג ספירא זצ"ל, שלבנות מקוה זה המצוה הכי גדולה! שיש לנו היום, והסביר רבנו שהטעם שזה מציל מאיסור חמור של כרת (באר שבע עמ"קס"א).

צורת הלימוד

סיפר רבנו, שנשאל החזון איש על ידי אחד ממקורביו, האם נכון שיתרגל בסדר הלימוד שקבע הגר"ז בשולחן ערוך שלו, סדר המתייחד לעצמו מכמה בחינות [שהלומד צריך לחזור עד שידע ברור] והשיב, "יפה משטר כזה בלימודים, רק לבני אדם המעורים בו בשורש נשמה" (פאר הדור ח"ג עמ"ק"א).

וכשאמרו הדברים לפני הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ביאר שכוונת מרן ז"ל הוא למי שמרגיש בנפשו הנאה, וחשק בצורת לימוד זו שילמד כך.

אופן הלימוד

מרן ז"ל הדריך הרבה בחורים בצורת הלימוד, ולכל אחד ואחד היה מייעץ לפי איך שהוא, לזה היה מייעץ ללמוד בצורה כזו, ולחבירו בצורה אחרת לזה בהבנה, ולשני בחשבון וכדומה, ופעמים היה מייעץ ללמוד בצורה של אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא (אעלה בתמר עמ"ע"ו).

מהמקורבים תובעים יותר

במשפחת החזון איש היו צרות, ואמר להם החזון איש שמהמקורבים הקב"ה דורש אחרת, מהם תובעים יותר, [וכדכתיב סביביו נשערה מאוד] (צדיק כתמר יפרח עמ"ק"ו).

בלי מדות

פעם דברתי עם מרן ז"ל בדבר איזה שידוך, ואמר לי מרן ז"ל על הבחור המדובר, למדן הוא כבר לא יהיה. ואמר רבנו בשם מרן ז"ל, שכשיש לאדם מידות עקומות ורעות, זה גורם בסוף שגם הראש והשכל יתעקם. וממילא על הבחור ההוא מרן ז"ל הכיר שיש בו מדות רעות, וממילא ידע לומר עליו מה יצא ממנו בתורה.

הליכות החזון איש

הבאנו כאן מקבץ ענייני הלכות שאמר רבנו בשם החזון איש. והנה בס' אעלה בתמר הביא הרבה עניינים, וחלקם הובאו בגליונות קודמים, וכאן הבאנו דברים חדשים, או דברים בתוספת נופך. [הוראות מהחזו"א בהלכות שבת, יבואו אי"ה בנפרד]

שהוא מפחד בלילה, ולא שבעצם השינה ביחודי סתם גורם לכך, אמנם מרן הגר"ח ק"ש שליט"א מאוד מקפיד שיהיה אתו עוד אחד בבית ולא מיקל ע"י אור וכני"ל].

לקום לכ"ד ספרים

החזון איש הסתפק אם צריך לקום מפני כ"ד ספרים הכתובים על קלף (אילת השחר ידים פ"ג מ"ה, וראה דינים והנהגות פ"א ס"ט).

הגומל לנוסע במטוס

החזון איש הורה, שיש לברך ברכת הגומל למי שטס במטוס מחו"ל ולחו"ל, וכן נוהג רבנו.

35 דקות אחרי השקיעה

הראה רבנו לתלמידיו, מכתב ששלח לו מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, דמרון החזו"א הורה שאפשר למול תינוק בשבת אם נולד 35 דק' אחרי השקיעה [בליל שבת] (אילת אהבים עמ' ה', וראה באעלה בתמר או"ל"א מה שציין בזה).

חמר מדינה

החזון איש אמר, שבחו"ל שלא היה היין מצוי היה מותר להבדיל על חמר מדינה, אבל כאן בארץ ישראל, שהיין מצוי אין היתר לחמר מדינה, ולכן אע"פ שהחזו"א היה חולה בסכרת, היה מבדיל על היין, ונותן לאחרים לשתות, וד' כוסות היה עושה על יין לבן [ללא סוכר].

עליה לתורה או סעודה שלשית

נשאל החזו"א, באדם שקראו לו לעלות לתורה בשבת מנחה, והוא בדרכו לאכול סעודה שלשית, ואם יעלה לתורה יתאחר הזמן ותשקע השמש, ויפסיד סעודה שלישית, הורה החזו"א שאפ"ה יעלה לתורה, לאחר שכבר קראוהו לעלות כיון דחמור מאד מי שקוראים לו לתורה ואינו עונה, ונאמר ע"ז עונש מיתה רח"ל (צוף יהונתן עמ' י', וראה קובץ אליבא דהלכתא ס"א עמ' קע"ד שהביא בזה ר"מ חליה שליט"א שאמר לו רבנו שהוראה זו מהחזון איש, ועי"ש טעמו).

כיסוי חלות בסעודה ג'

החזו"א זצ"ל לא היה מכסה החלות בסעודה ג'. ויתכן שטעמו הי' כיון שי"א שסעודה זו לא צריכה פת, עי' סימן רצ"א סעיף ה' היא לא כ"כ חשובה (ימלא פי תהלתך תפילה, וגם אין טעם שיראה הפת בושטן)

היתר עיסקא

סיפר רבנו, כי בהיותו בישיבת חפץ חיים בכפר סבא, ומנהל הישיבה היה ר' אברהם ריין ז"ל היה לישיבה חשבון בבנק קטן שהי' 'הלואה וחיסכון', ורצה מנהל הבנק שרבנו יהי' בעל החשבון, ופעם אחת נשאר כסף בחשבון, ונתווסף במשך הזמן רבית של כמה לירות בריטיות, והי' כמובן היתר עיסקא, כאשר מנהל אותו בנק היה יהודי שומר תורה ומצוות. אך רבנו לא היה מעוניין לקחת את הרבית, ושלח לשאול את החזו"א [ע"י ר' עקיבא טננבוים ז"ל] אם הוא רשאי לא לקחת את הרבית, היות וכסף זה שייך לישיבה, ונמצא מפסיד לישיבה, והשיב לו החזו"א שרשאי לא לקחת את הרבית. (צדיק כתמר יפרח עמ' ו').

ישר כוח על הלואה

אמרו בשם החזון איש שאסור לומר ישר כוח עבור הלואה שזו מכלל ריבית דברים, ומכל מקום יתכן שאם למלוה היה טירחא להשיג את המעות, מותר להודות לו על זה, משום שזו הודאה על ענין צדדי, ורק להודות לו על עצם ההלואה אסור (אילת השחר כי תצא כ"ג, כ) (א"ה וראה מנחת שלמה סימן כ"ז, ומה שהביא בשם הגר"ז).

סיום שלא בהבנה

שמעתי בשם החזון איש, שמי שלמד מסכת אחת שלא בהבנה א"א לעשות על זה סיום, אבל אם למד את כל הש"ס שלא בהבנה יכול לעשות סיום, ולא נתבאר לי טעמו [א"ה ואולי כי בכל הש"ס תלין שמסתמא גמור מסכת אחת בעיניו, וע"ע בגליון 'דברי שי"ח מס' 77 פרשת דברים תשע"ד מה שהביא שם מדברי רבנו שליט"א בענין זה].

אוכל למי שלא מברך

בשו"ע סימן קס"ט סעיף ב' כתב לא יתן לאכול אלא למי שיוודע בו שיברך ואומרים [-הגר"ב"צ במבכרר זצ"ל] בשם החזו"א זצ"ל דמפני דרכי שלו' מותר לתת מאכל לפועל שאינו שומר תומ"צ אע"פ שלא מברך, דאל"כ מכשיל אותו בשנאה, ועדיף שיכשל באיסור ברכה מאשר לא תשנא. (ימלא פי תהלתך תפילה, א"ה ועי' הליכות שלמה תפילה עמוד י"ט שאמר מרן הגר"ש שבוודאי דברי החזון איש לא נאמרו בכל גוונא והדבר צריך הכרע).

תנאי לכל חייו

הנה הגר"ח ק"ש שליט"א אמר, שדנו לפני החזו"א על הקם סמוך לסוף זמן ק"ש ואינו יודע אם יספיק לקרוא ק"ש עם ברכתיה בזמן, דדינו שקורא לפני התפילה ומתנה שאם יספיק לקרוא ק"ש עם הברכות לפני סוף הזמן היא הק"ש שקורא עכשיו כקריאת התורה, ואם לא יספיק זה יהא עכשיו קריאה של מצות ק"ש. ואחד שאל שא"כ יעשה התנאי על כל חייו שאם יארע לו כן הוא מתנה כהנ"ל. והחזו"א אמר שזה לא מופרך. (ימלא פי תהלתך תפילה, ועי"ש מה שדן רבנו לפי"ז בתנאי לכוונת השמות)

סדינים בציצית

פעם הייתי אצל החזון איש, וראיתי שמתהלך בחדרו אנה ואנה עטוף עם שמיכה, ושאלתי אח"כ את הגר"ש גריינמן זצ"ל אם אינו חושש משום ציצית, וא"ל שכל הקרנות השמיכות שבבית עגולות, שלא להכנס לספיקות של ציצית. (ועי' באעלה בתמר או"ל"א מה שציין בזה).

טלית מצמר

נכנסתי פעם עם הגר"ש גריינמן ז"ל לדון עם החזון איש אמאי לובש ט"ק מבד, וכמו שנהג הגר"א, והעלינו איתו ה' טעמים למנהג, ונשאנו ונתנו עמו שלכאז' כעת זה לא שייך. ואחרי מו"מ אמר לנו 'אתם תנהגו כמ"ב שתלבשו ט"ק מצמר, אבל אני ימשיך ללבוש טלית מבד, מטעם הכמוס עמדי [ואכן רבנו לובש ט"ק מצמר].

שאלת גשמים בן חו"ל באר"י

בן א"י שנמצא בחו"ל או בן חו"ל שנמצא בא"י והגיע ז' חשון ועדיין לא הגיע זמן שאלת גשמים של חו"ל, נחלקו הפוסקים בזה די"א ששואל כמקומו, וי"א ששואל לפי המקום שנמצא שם, הביאם המשנ"ב (סי' קי"ז סק"ה) ולא הכריע.

ושמעתי מרבנו הגר"א ל' שטיינמן שליט"א שידידו הגר"מ סאלאוויצ'יק זצ"ל כששהה בא"י בזמן זה, שאל את מרן החזו"א מה עליו לעשות ולא השיב. [ורבנו מורה לבני חו"ל הנמצאים בארץ ישראל לומר ותן טל ומטר בשומע תפילה] (שיעורי הגר"מ ז"ל ברב"ג שליט"א פר' לך תשע"ד).

עמידה בובא לציון

שאלתי את החזון איש, למה הוא עומד בקדושת ובא לציון, ואמר דא"י מדניא, אלא כך נהג אביו הגאון רבי שמריהו יוסף זצ"ל גאב"ד קוסובה. [וראה ערוך השולחן סימן נ"ט סעיף י"א].

אין כאלקינו

ר' שמר"ל גריינמן אמר לי בשם החזו"א שבחו"ל נהגו לומר 'אין כאלקינו' רק בשבת ויו"ט, כדי להשלים למאה ברכות. וכאן בארץ ישראל פשט המנהג, לאמרו בכל יום כמנהג הספרדים. והוא עצמו לא היה אומר אותו. [וכן לא היה אומר קדיש אחריו, וראה באעלה בתמר או"ל"א מש"כ בזה].

זמן מנחה

החזון איש סבר שאין לסמוך בדיעבד ולתפלל מנחה עד 13 דקות אחרי השקיעה. אלא אפשר להתפלל רק עד השקיעה. [וסבר דאם התחיל מנחה לפני השקיעה, והגיע זמן התפילה יפסיק אפי' באמצע התפילה].

שינה יחיד

מרן החזון איש הקפיד לא לישון יחיד בחדר, אפילו שהסטייפלר היה גר באותו בית, בכל זאת מיד דאג שישנו איתו בחורים, והי' תקופה שהג"ר שלמה ברמן ישן אצלו, וכן הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א [א"ה, וראה בקי אליבא דהלכתא ל"ט עמ' ע"א שכ' בזה, המ"ב סי' רל"ט מק"י כ' אמרו חז"ל הישן בבית יחיד והיינו בלילה או חזו"ל לילית מסתימת דברי הגמ"ב משמע שאפי' אם יש אור בחדרו ל"מ לזה וכן החזו"א היה מחמיר, כך אך יש שהקילו באם יש אור בחדר בשו"ע הרב הלכות שמירת הגוף והנפש בקו"א סק"ד כ' דע"פ הירושלמי משמע שרק בבית אפל הקפידא וכ"כ הא"א מבוסטאטש דע"י נר חשיב כשיש עמו ב' אנשים וכן בכה"ח ועוד פוסקים מקילים בזה. ובארוחת רבנו ח"א עמ' צ"ח דהקה"י היה מיקל בזה, ושמעתי גם בשם מרן הגר"א ל' שטיינמן שליט"א מנכדו ידידי הרב א"י ש שטיינמן שליט"א שמיקל בזה, ובצירוף שבמאירי בשבת קני"א כ' אסור לישון בבית יחיד וכן בכל שהוא מביא עצמו לידי נסיון של פחד אסור והכל לפי טבעו, ומ"מ אם אירע לו כן יחזק את עצמו בבטחון בשם ויתעסק בכל לבו בדברי תורה, על דרך מה שאמרו במס' ברכות כל הקורא את שמע על מטתו כאלו אוזח חרב פיפיות בידו שנא' רוממות קל בגרום וחרב פיפיות בידם עכ"ל משמע מדבריו שכל הענין הוא משום הפחד בלילה, ואם יש אור א"כ הוא לא מפחד וצ"ל לפי"ז שהאוחזותו לילית היינו מחמת הפחד

אשכבתיה דרבי

בית החזון איש

סיפר רבנו שהחזון איש התגורר בערוב ימיו בבית של נדיב אחד שהעמיד לרשותו, ויחד עמו גר בחדר אחר מרן הסטייפלער זצ"ל. והנה החזון איש נפטר בשבת קודש, ומיד במוצאי שבת הסטייפלער חיפש דירה, כי חשש מגזל שהנדיב נתן דוקא לחזון איש את הדירה, וכיון שהם עזרו לחזון איש יכלו לגור שם, אבל כעת כבר לא יסכים שיגרו שם. [והוסיף רבנו שאותו נדיב לא ידע ברום מעלת הסטייפלער].

ואכן אחרי מספר ימים ביקש הגביר לפנות את הרבנית של החזון איש מביתה, ופינו מיד את כל הדברים. וכמדומה שאפילו שבעה לא יכלו כבר לשבת בבית.

בליל שבת הגיע ר' שמרייהו לרבנית לומר 'גוט שבת', שאלה אותו אם פינה כבר הכל מהבית, ואמר שכן. אמרה לו שמרן החזון איש נגלה לה בחלום, ואמר שלא הוציאו את הכל, נכנס שוב ר' שמר' וראה שהי' איזה קרש שהי' מחובר לקיר שליד זה הי' מתפלל שמו"ע, ושכח לקחתו.

[הגר"ק שליט"א סיפר שהקרש ההוא היה מחובר לקיר, ושם היה מתפלל החזון איש שמונה עשרה, כשהוא אוחז בקרש בתפילה, כי חשש שהסטנדר חוצץ].

ורצה רבנו לומר, כי מה שהחזון איש התגלה דוקא לרבנית, ולא לר' שמרי', כי הוא זה שעסק בכל עניני הדירה, ושמה לא היה מתייחס לחלום, כי אפשר שיסבור שחולם מהרהורי לבו, אבל היא, לא ידעה מכל העניין שמעבירים חפצים, וגם לא הייתה מעורבת בשום נושא של הדירה, ולכן מוכח כי יש דברים בגו, ויש לחשוש לחלום. (מאחורי הפרגוד עמ' 33)

ליקבר ליד החזון איש

ופעם שאלו את רבנו אם יש ענין לקנות חלקת קבר בזכרון מאיר. ונענה רבנו ע"ז האם אתם סבורים שמי שקבור כאן בעולם ליד מרן ז"ל יוכל לראות אותו בעוה"ב, אולי כאן בעוה"ז וזה לראות אבל שם מי יודע ... ומה שקבור באותו מקום ודאי שלא יוסיף לו כלום (אעלה בתמר עמ' פ"ד)

לביית קברות או לצדקה

ונשאל רבנו האם כדאי לקנות שם קבר בבית הקברות שומרי שבת, או בבת קברות פונביז', או ליתן את הכסף לצדקה. ואמר דכאן אי"ז שאלה, דגם שם הרי הולך הכסף של הבית קברות לצדקה. [ורק אמר דראוי ליתנו מחיים, דיש מעלה בצדקה מחיים יותר מלאחר מיתתו].

פחד לעמוד ליד הקבר

בהזדמנות התבטא רבנו שליט"א שהוא מתבייש לעמוד ליד הקבר של החזון איש! וראה רבנו פעם מרחוק שאנשים עומדים ומתפללים על ציון החזון איש, התפלא האיך הם לא פוחדים לעמוד כל כך קרוב לשם (צדיק תמר יפרח עמ' פ"ו)

תהלים ליד קבר החזון איש

אמר רבנו שהחזון איש הקפיד שלא לומר תהלים בד' אמות של הקבר, ושאלהו את רבנו א"כ כיצד היום אומרים תהלים בסמוך לד"א של החזון איש.

ואמר שאנשים לא באים בתורת תפילה, אלא כדי לבכות על הצרות שלהם וכדמצינו בחז"ל על אשת עבדיה שבכתה על קברו ועוד, וזה מותר.

בקשת מחילה

בט"ו חשון תשס"ט אמר רבנו למרות שאף פעם! לא עליתי לקבר ליארציית, השנה אני רוצה ללכת לקברו לבקש מחילה. והביא את הגמרא חגיגה כ"ב, ב' אמרו כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו.

ונשאל מה קרה השנה, ואמר עכשיו התבוננתי [ורמז לכך שאולי במהלך השנים שלמד ענין בחזון איש עשה אולי תנועה ביד כאילו שדבריו אינו מובנים, והוי ח"ו פגיעה] ואמר שהולך דוקא ביארציית דאז יש מנין. והלך אחרי שחרית וביקש מחילה [ואמר תהלים ליד הגדר במרחק ד"א מהקבר] (צדיק תמר יפרח עמ' פ"ו).

שמו של החזון איש

אמר רבנו לאלו שרוצים לקרוא על שמו של החזון איש, ששמו היה ר' אברהם ישעיהו, עם וא"ו [ולא ישעיה]. (מפי נכדו הרה"ג ר"א ישי שטיינמן שליט"א)

קרוב לאלף פעמים

הנה בכל ספרי רבנו שליט"א מצאנו קרוב לאלף! פעמים שמביא מדברי החזון איש בספריו ודן ומפלפל בהם, וכן יש עמנו עוד הרבה עובדות עניינים בכ"ת, ואין ביכולתנו להביאם בגליון מפני ריבוי הדברים, ועוד חזון למועד.

פעם אחרונה

סיפר רבנו, שהפעם האחרונה שהיה יבלחט"א אצל רבנו החזון איש, היה בין יוה"כ לסוכות תשי"ד.

חלום על פטירת החזון איש

סיפרה הרבנית ע"ה, שבשבת קודש ט"ו חשון תשי"ד בו נפטר מרן החזון איש, חלם רבנו שהיה גר בכפר סבא, שרואה ס"ת שנשרף, בבוקר של שבת צם תענית חלום. וביום א' עשה תענית לתעניתו, וכך ביום הלוייה היה שרוי גם בתענית. (מפי הגר"מ שליט"א בן רבנו)

נתנו כמה ימים

מספר רבנו כי יום הולדתו של החזון איש הוא י"א חשון, וכשנפטר בליל ט"ו חשון, אמר מרן הגרי"ז זצ"ל שבאמת היה זמנו להסתלק מן העולם ביום הולדתו, כמו שאחז"ל הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, רק עשה הקב"ה טובה לכלל ישראל, ונתן מתנה את החזון איש לעוד ארבעה ימים...

הספד גדול

יום לאחר הפטירה, נערך בבית כנסת הגמרא בכפר סבא מספר על החזון איש, שבו הספידו הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצ"ל והגאון רבי אברהם רייניק רבה של כפר סבא זצ"ל, ויבדלחט"א רבנו שליט"א

ובבטאון דגלנו שע"י תנועת צאי"ר חשון תשי"ד. נכתב ע"י רבי משה שינפלד זצ"ל.

מספד גדול, מתוך הספדו של הרב הגאון ר' אהרן ליב שטיינמן שליט"א ראש ישיבת ח"ח של צא"ר בכ"ס

ההוא יומא דאשכבתיה דרבי, נפקא בת קלא ואמר כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העולם הבא (כתובות ק"ג, א) מה טעם של אחים בהספידיא, ומה טעם גזנו השי"ת את הדמעות שמורידים על אדם כשר, מה נשתנו דמעות אלו מאחרות, אלא בני אדם מבוגרים אינם מורידים דמעות על נקלה, אלא אם כן הצער נוגע להם באופן אישי נזקי גוף, או ממון, או אבדן קרוב משפחה, אולם כאשר אדם מתעורר בהספדו של חכם ומוריד דמעות על העדרו, הרי אלו הן דמעות של צער רוחני טהור, והם תיקון לנפשו של הבוכה ומתאבל, ואגרא דלוייה המצטערים מתעלים משום כך כמו באשכבתא דרבי שהכריזה בת קול, שכולם מזומנים לחיי עולם הבא.

הגאון רבי חיים מוואליץ סיפר כי בשעת פטירתו של הגר"א, אמר הגלגול שנמצא אז בוילנא, כי עליו לברוח מחמת הקדושה וטהרה שממלאה את האויר כולו, כי נשמות כל התנאים, והאמוראים, והגאונים, שהגר"א האיר את דבריהם כל ימיו, ירדו לקבל את פני נשמתו של הגר"א. כן גם באשכבתא של החזון איש הקדוש ירדו נשמות כל חכמי ישראל, שהוא עמל ויגע להכין את דבריהם עד עמקם, לקבל את נשמתו הקדושה, והאויר שלנו שהוא מעובה תמיד מחילונית וטומאה, טוהר ונתקדש בשעות אלו, וממילא נתעלו כל אלו שהיו נוכחים בשעת האשכבתא, והרהורי תשובה מלאו את כל הלבבות, בגלל האויר שנתטהר ונתקדש ותשובה כזאת, בהמון של רבבות יהודים בודאי זיכתה את כולם לחיי העולם הבא.

[הנה בגליון יורא תשע"ד הבאנו את הספד הני"ל, ובליל שבת קודש הקריא הנכד הרה"ג ר' גדליה הוניסברג שליט"א קטעים מהגליון לרבנו שליט"א, והזכיר את ההספד שנשא רבנו בכפר סבא, וסיפר לו רבנו שאמר את הספד בעיקר לצעירים שגרו שם, שהיה פלא לכולם שלקח את בנו ר' משה שהיה אז ילד קטן ללויה, ולכך נשא הספד, והסביר להם את גודל הענין, והיה שם רבי משה שיינפלד, והוא כתב את ההספד].

הצער בהספד

אחד מתלמידי רבנו מהישיבה בכפר סבא, סיפר שזוכר כשרבנו שליט"א הספיד את החזון איש בישיבה, נשך שפתיו בכח שלא לבכות, לאחר שגמר לדבר זב דם משפתיו, ועשה רושם עצום על בחורים. (צדיק תמר יפרח עמ' כ"ה).

תורה לשמה

שמעתי כי כשנסתלק מרן ז"ל אמר עליו אחיו ר' מאיר בהספד, כי מיום הבר מצוה קיבל על עצמו ללמוד תורה לשמה ולכן זכה למה שאין אחרים זוכים לזה בדורות האחרונים. ואמר רבנו שיש לכל אחד ללמוד מזה, כי מה שמקבל על עצמו לקיים בתמידות, וזה יוסיף לו מאד בכל העניינים לעלות ברוחניות ולגדול לת"ת ויר"ש ולעבוד את ה' כי ימי חייו והקב"ה ישמח בו. (מתוך הספר מפקודיך אתבונן חלק ב' עמור מ"ז, וס' ימלא פי תהלתך ימים נוראים עמ' רצ"ג)

על יומא דהילולא של מרן רשכבה"ג בעל האבי עזרי זיע"א נכתוב אי"ה בגליון הבא

להערות הארות והוספות על העניינים הנכתבים בעלון. ולתרומות והנצחות נא לפנות: keiltarog@gmail.com או ל

0527680034 בין הסדרים או בת. ד. 5397 או בפקס 0722164414 ולציינ עבור כאיל תערוג